

Adatok a Magas-Bakony (Zirc- Tündérmajor- Pálihálás- Borzavár) madárvilágához

SZVEZSÉNYINÉ NAGY ÉVA előadó
Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc

Bevezetés

Mint a zirci Bakonyi Természettudományi Múzeum dolgozója 6 éve végzek -amatőrként- a Bakony területén ornitológiai megfigyeléseket. A megfigyelésekről rendszeres feljegyzéseket csak az elmúlt években készítettem. Főként lakhelyemen, Zirc belterülete illetve peremterületeinek madárvilágát tudtam behatóbban tanulmányozni. Megfigyeléseimhez 10x50-es Zeiss típusú távcsövet, egyes fajok meghatározásához R.T. PETERSON-G. MOUNTFORT-P.A.D. HOLLOW: Európa madarai című könyvet használtam. A felsorolt fajok jegyzékének összeállításánál DR. KEVE ANDRÁS: Nomenclator Avium Hungariae c. művét vettem figyelembe.

A múzeum kiadványait lapozva feltűnt, hogy eddig rendkívül kevés leírás jelent meg az Északi-Bakony, ezen belül is a Magas-Bakony madárvilágáról. Jelen munkával kívánok hozzájárulni a Bakony e területe orniszának bemutatásához.

A terület rövid jellemzése

A megfigyelésem alatt tartott terület leggyakoribb cserjés növényei a galagonya, a kökény, a kecskerágó, amelyekre gyakran felfut a hamvas szeder és az erdei iszalag. A cserjeszintben található növények közül az ősszel vonuló madarak táplálkozásában fontos szerepet játszik a galagonya, a fekete bodza és a fagyal. Zircet Borzavárral

összekötő műút két oldalán, valamint Tündérmajor és Pálihálás környékén leggyakrabban csertölgyesekkel és bükkösökkel találkozunk, elszórta közöttük néhány lucfenyővel. Az utak mentén magas kőris, vadgesztenye és akác is előfordul.

Az észlelt madárfajok ismertetése

1. Karvaly /Accipiter nisus/

Zircen 1979.XII. 14-én figyeltem meg 1 db-ot.

2. Egerfészölyv /Buteo buteo/

1979.II.4-én 1 db siklott a szántók felett Tündérmajor irányában, majd földreszállt zsákmányért. V.10-én láttam 2+1 db-ot. VII.30-án Páliháláson 8 db-ot figyeltünk meg SZVEZSENYI LÁSZLÓVAL. Jobbára fiatal példányok voltak, amelyek vijjogva keringtek az erdő felett. Egyik öreg madár siklót vitt, amellyel eltűnt az erdőszéli fák között. VIII.16-án 1 db erősen vedlő példány tollászkodott Zircen a Cigány-domb egyik kiszáradt fáján. A faj előfordulása gyakori.

3. Kék galamb /Columba oenas/

Megfigyelési adatai a következők: Zirc: 1979.VII.30-án 1 db többször beült a balkáni gerle /Streptopelia decaocto/ elhagyott fészékére. VIII.12-én 1 db, VIII.15-én 1 db, VIII.16-án 1 db.

4. Ürvös galamb /Columba palumbus/

Zirc: 1979.IV.1-én 1 db többször is szólt az erdő felől. IV. 4-én 1 db hangja az erdőből, VII.30-án 1 db, VIII.12-én 1 db, VIII.15-én 1 db.

5. Gerle /Streptopelia turtur/

Tündérmajornál 1979.VII.30-án 5 db, Zircen a legelőn VIII.15-én 2db VIII.16-án 2 db.

6. Balkáni gerle /Streptopelia decaocto/

Zirc: 1979.VIII.12-én 2 db, VIII.15-én 2 db, 1980. I. 1-én 2 db. Egy pár évről-évre kitart házuk udvarán és a baromfiakkal együtt táplálkoznak. 1979 -ben költött a körtefán két alkalommal, márciusban és májusban. Előfordulása az egész területen gyakori.

7. Kakukk /Cuculus canorus/

A borzavári erdők felől 1979.V.10-én volt hallható 1+1+1 db.

8. Macskabagoly /Strix aluco/

Zirc, erdő: 1979.VIII.12-én este szólt 1 db, XII.18-án a temetőben 19 órakor szólt egy db. A faj Zircen a közeli erdőszéli sávban gyakori, 1974 óta állománya 4-5 párra tehető.

9. Nagy fakopáncs /*Denrocoπος maior*/

Zirc: 1979.IV. 1-én 4 db, IV.4-én 1 db doblása az erdőszéli bükkös felől. A leggyakoribb harkályféle a területen.

10. Pipiske /*Galerida cristata*/

Zirc belterületén 1979.X.9-én 2 db-ot láttam. Egyébként a községben igen gyakori.

11. Mezei pacsirta /*Alauda arvensis*/

Zirc és Borzavár között 1979.V.10-én SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL figyeltük meg 3+2+3+1+1 db-ot. Zirc, legelőn: VII.30-án 4 db, VIII.15-én 3 db. Enyhe időjárás esetén már februárban hallhatók. Gyakori, bár számuk az utóbbi években észrevehetően csökkent.

12. Füstifecske /*Hirundo rustica*/

Zirc és Borzavár között 1979.V.10-én kb. 30 db-ot láttunk SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL. A zirci legelőn kb. 100-ot láttam VIII.15-én, VIII.16-án ugyancsak kb. 100 db-ot. Gyakran megfigyeltem, hogy a legelőt átszelő ér mentén vagy a tehénitató melletti pocsolyák szélén ittak.

13. Sárgarigó /*Oriolus oriolus*/

Zirc-Borzavár között 1979.V.10-én 1 db hangja, Páliháláson VII. 30-án 3 db hangja. Zircen VIII.12-én 4 db tojó hangja az erdő felől, VIII.15-én 1 db, IX. 7-én 1 db him repült át a kert felett az erdő felé huzva.

14. Vetési varju /*Corvus frugilegus*/

Zirc és Borzavár között 1979.V.10-én 1+1 db.

15. Szarka /*Pica pica*/

1979. szeptembertől novemberig láttam 1 juv. példányt a gyümölcsös kertben.

16. Szajkó /*Garrulus glandarius*/

Zirc: 1979.IV.1-én 3 db, IV.4-én 4 db.

17. Széncinege /*Parus maior*/

Zirc-Borzavár: 1979.V.10-én 1+2+2+1 db, Tündérmajor: VIII.12-én 10 db. Zirc: VIII.15-én 10 db, VIII.16-án 10 db, 1980.I.1-én 4 db. A leggyakoribb cinegeféle.

18. Kék cinege /*Parus caeruleus*/

Zirc: 1979.IV. 1-én 2-3 db, 1980.I.1-én 10 db.

19. Fenyvescinege /*Parus ater*/

1979. novemberétől rendszeresen járt az etetőre 2 db, de az előző

években is láttam a téli etetés alatt 2-3 db-ot.

20. Barátcinege /Parus palustris/

Zirc: 1979.IX.30-án 2 db, 1980.I.1-én 15+2 db. A tél folyamán kb. 10 db járt rendszeresen az etetőre.

21. Őszapó /Aegithalos caudatus/

Pálhálás: 1979.IV.4-én 1+1 db hangja, Zirc és Borzavár között V. 10-én 3 db-ot észleltem.

22. Csuszka /Sitta europaea/

Zircen 1979.IV.1-én 1 db sarat gyűjtött, az erdő hangos volt tőlük
Pálhálás: IV. 4-én 5-6 db /hangjuk is/, Zirc: VIII.12-én 2 db -ot hallottam, VIII. 16-án 2 db. 1980.I.1-én 3 db az etetőn.

23. Fakusz /Certa familiaris/

Zirc: 1979.IV.4-én 1 db, XII.17-én 1 db hangja a múzeum udvarán, XII.21-én ugyanitt 2 db hangja hallatszott.

24. Ökörszem /Troglodytes troglodytes/

Zirc és Pálhálás között 1979.IV.4-én 1 db éneke, XI.30-án a baromfiudvar kerítésén ült 1 db.

25. Léprigó /Turdus viscivorus/

Zircen az erdő felől 1979.II. 21-én hallatszott 1 db éneke.

26. Énekes rigó /Turdus philomelos/

Zirc és Borzavár között 1979.V.10-én 1+2 db hangja.

27. Énekes rigó /Turdus merula/

Zircen 1979.IV.1-én 4 db-ot láttam repülni, Pálháláson IV. 4-én 1 tojó + 5-6 riasztását hallottam.

28. Cigány-csaláncsucs /Saxicola torquata/

1979.V.10-én Zirc-Borzavár között 1+1 db, Tündérmajornál VII.30-án 5+5 db, Zircen a legelőn VIII.15-én 1 him.

29. Házi rozsdafarkú /Phoenicurus ochruros/

Zirc: 1979.I.4-én 2 db. Tavasztól őszig 3 pár tartozkodott a múzeum udvarán, költöttek is.

30. Vörösbecs /Erithacus rubecola/

Zirc: 1979.IV.1-én 1 db az avarban keresgélt, 5-6 db énekelt, IV.4-én 6 db /énekelték is/, Zirc-Borzavár: V.10-én 1 db éneke + 1+1+2 +2+1+1 db. VIII. 12-én 1 db hangja szólt, X.3-án 5 db szólt, X.4-én 1 db szólt, XI.6-án 4 db hangja.

31. Énekes nádiposzáta /Acrocephalus palustris/

Páliháláson 1979.VII.30-án figyeltünk meg 1 db-ot SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL, amint a csalánosban etetett.

32. Barátka /Sylvia atricapilla/

Zircen 1979.III.28-án hallottam 1 db énekét a kertben, V.10-én Zirc és Borzavár között 2+1+1+3+1 db, Páliháláson VII.30-án 1 him mutatkozott.

33. Karvalyposzáta /Sylvia nisoria/

Páliháláson 1979.VII.30-án láttunk 3 db-ot SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL.

34. Mezei poszáta /Sylvia communis/

Zirc és Borzavár között SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL láttunk 1 db-ot 1979.V.10-én.

35. Kis poszáta /Sylvia curruca/

1 db-ot figyeltünk meg SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL 1979.V.10-én Zirc és Borzavár között.

36. Csilicsap-fűzike /Phylloscopus collybita/

A területen mindenfelé hallható tavasztól őszig. Megfigyelési adata a következő: Zirc: 1979.IV.1-én 2-3 db, IV. 4-én 3+4-5 db éneke, Zirc-Borzavár: V.10-én 1+2+1+1+1 db, Zirc: IX.13-án 1 db hangja, IX.22-én 1 db szólt, IX.30-án 1 db, X.1-én 1 db hangja.

37. Sisegő fűzike /Phylloscopus sibilatrix/

Zirc és Borzavár között hallottuk 1+2+1 db énekét SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL 1979.V.10-én.

38. Szürke légykapó /Muscicapa striata/

Páliháláson 1979.VII.30-án 2 db.

39. Kormos légykapó /Muscicapa hypoleuca/

1979.V.6-án a ház udvarán lévő cseresznyefán 2db egész nap vadászott.

40. Kis légykapó /Muscicapa parva/

1979.V.12-én láttunk 1 db-ot a Kőrös-hegyen SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL.

41. Szürkebegy /Prunella modularis/

Megfigyelési adata: 1979.I.21-én SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL láttuk 1 juv. tojót, az ablakpárkányon fogyasztotta a napraforgót a cinkéssel és a zöldikével együtt. 1 hétig rendszeresen megfigyelhető volt.

42. Erdei pityer /Anthus trivialis/

Zirc és Borzavár között 1979.V.10-én 1+1 db nászénekét hallottuk

SZVEZSÉNYI LÁSZLÓval. VII.30-án 5 db-ot észleltünk Zirc-Pálihálás között.

43. Barázdabillegető /*Motacilla alba*/

Zirc belterületén 1979.IV.1-én 2 db repült. IV.4-én Tündérmajor -nál 1+1 db a friss szántáson keresgélt. V.10-én 1+1 db, Pálihálás VII. 30-án 10 db-ot láttam.

44. Csonttollu /*Bombycilla garrulus*/

1979. telén 6 alkalommal mutatkoztak Zircen. Megfigyelési adatai -ik, mennyiségük a következő volt: I.18-19-én SZVEZSÉNYI LÁSZLÓval kb. 40 példányt figyeltünk meg, amelyek a gázcseretelepnél a nyárfákon tartózkodtak. A madarak a közeli kertek gyümölcsösfain táplálkoztak. II. 3-án a kertben a gyümölcsfák tetején kb.40-50 példány üldögélt. II.5-én 2 példány repült a kertek felett. II.8 -án a kertekben 10 példányt látott SZVEZSÉNYI LÁSZLÓ egy csoportban. II.18-án a déli órákban a Rákóczi téri fákon kb. 50 példányt láttunk SZVEZSÉNYI LÁSZLÓval. II.23-án reggel a gyógyszerértárfelől az arborétum irányába négy csapatban kb. 200-250 példány repült. A csonttolluak ilyen mennyiségű inváziója utoljára 1974 telén volt tapasztalható Zircen.

45. Kis órgébics /*Lanius minor*/

Zircen SZVEZSÉNYI LÁSZLÓval a legelőn hosszabb ideig figyeltünk 1 juv. példányt, amint vadászott.

46. Tövisszuró gébics /*Lanius collurio*/

Gyakorinak mondható, megfigyelési adatai: Zirc-Borzavár: 1979.V.10-én 1+1 db /az egyiknél zsákmány volt/, Zirc-Pálihálás: VII.30-án 15 db, Tündérmajor: VIII.12-én 1 db, Zirc, VIII.15-én 2 him +1 tojó + 2 juv., VIII.16-án 3 him /vadászott/ + 1 db.

47. Seregély /*Sturnus vulgaris*/

Mindenütt előfordul a területen, 1979.IV.4-én a Tündérmajor felé vezető útszélen egy jegenyefán űlt 40 db. Zirc-Borzavár: V.10 -én 2+2 +40 db, Zirc: X.5-én 10 db-ot láttam.

48. Házi veréb /*Passer domesticus*/

Zirc-Borzavár: 1979.V.10-én 4-5 db, Zirc: VIII.16-án 2+10 db, 1980.I.1-én 15 db. Gyakori.

49. Mezei veréb /*Passer montanus*/

Mindenütt előfordul. Zirc-Borzavár: 1979.V.10-én kb. 20-25db, Zirc Pálihálás: VII.30-án kb. 30 db, Zirc: VIII.15-én 5 db, VIII.16-án 5 db, 1980.I.1-én 10 db.

50. Meggyvágó /*Coccothraustes coccothraustes*/

1979.IV.1-én IV.4-én Páliháláson 1-1 db hangja. Zircen V.10-én 1 db, 1980.I.1-én 2 db az etetőn.

51. Zöldike /Chloris chloris/

Zirc-Pálihálás: 1979.IV.4-én 5 db hangja. Különösen a tavaszi hónapokban volt sok, Zircen a temető környékén állandóan megfigyelhető volt 6-7 csapat, egy-egy csapatban kb. 8-10 zöldike. Ugyancsak itt, a temetőt szegélyező tujákon előszeretettel fészkeltek is. A további megfigyeléseim adatai: Zirc-Borzavár: V.10-én 3db éneke+3+2+1+2 db, Pálihálás: VII.30-án 6 db, Zirc: VIII.15-én 20 db, VIII.16-án 20 db, XII. 21-én 10 db a muzeum udvarán egy bokorban ültek.1980.I.1-én 5 db. A területen mindenütt előfordul.

52. Tengelic /Carduelis carduelis/

Szintén gyakori madara a területnek. Zircen 1979.IV.4-én 6+2 db -ot láttam. Zirc-Pálihálás-Borzavár: V.10-én 4+1+1+4+2 db, Zirc-Pálihálás: VII.30-án 10 db, Zirc: VIII.12-én 6 db, VIII.15-én 15 db, VIII.16-án 20 db, XI.30-án egy 50 fős csapatát figyeltem meg.

53. Kenderike /Carduelis cannabina/

Többször megtaláltuk fészkelve SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL Zircen a kőbánya bokrosai között és Borzaváron a Bocskor-hegyen. 1979.V.10-én 2+1 db, VII.30-án 8 db mutatkozott.

54. Csicsórze /Serinus serinus/

Gyakorinak mondható, tavasztól őszig hallani énekét. Zircen 1979.V.10-én 1 db-ot, IX. 25-én 2 db-ot láttam.

55. Süvöltő /Pyrrhula pyrrhula/

Minden télen találkozhatunk kisebb számú csapataival. Zirc belterületén a ligetekben és a külterületeken egyaránt előfordul. 1979-ben a következő napokon észleltem: XI.24-én 1 db hangja, XII.7-én és 11-én szintén 1-1 db hangja, XII.21-én is hallottam 2 db-ot, a muzeum udvarán pedig 2 db mozgott az egyik fenyőfán. 1980.I.1-én 15 db a műút menti fákön.

56. Keresztcsőrű /Loxia curvirostra/

Zircen a gyógyszerár előtt álló tuján 2 tojó táplálkozott 1979.I.22-én. V.10-én Zirc és Borzavár között SZVEZSÉNYI LÁSZLÓVAL 1 tojót és egy himet rebentettünk fel az ut széléről.

57. Pinty /Fringilla coelebs/

Zirc: 1979.IV.4-én 6+3 db /énekük állandóan hallatszott/. Zirc-Borzavár: V.10-én 4+2+2+1+1+1 db, Pálihálás: VII.30-án 1+1. Zirc:1980.I.-én 6 db az etető alatt keresgél a hóban, 1 tojó is volt közöttük.

58. Téli pinty /Fringilla montifringilla/

1977 telén inváziószerűen lepték el az ablakpárkányra kihelyezett napraforgót /kb. 30 db/, 1978-ban szintén jártak a magra /kb.20db/. 1979-ben nem észleltem őket, de 1980.I.1-én már láttam 2 db-ot, amint a napraforgót ették.

59. Citromsármány /*Emberiza citrinella*/

Gyakori madara a területnek, megfigyeltem Zircen 1979.IV.1-én 4 db-ot, Zirc-Borzavár között V.10-én 9+4+2+2+1 db-ot, Tündérmájornál VII.30-án 10-ot, Zircen VIII-12-én 2 db-ot, VIII.15-én 5 db-ot, VIII 16-án 2+2 db-ot. 1980.I.-én 3 db-ot, I. 2-án 6 db-ot.

Végezetül e helyen mondok köszönetet férjemenek, SZVEZSÉNYI LÁSZLÓ -nak, munkámhoz nyújtott segítségéért.

Angaben zur Vogelwelt des Hoch-Bakony

Verfasser, als Mitarbeiter des Bakonyer Naturwissenschaftlichen Museums /Zirc/, führte seit 6 Jahren als Amateur ornitho-faunistische Beobachtungen im Gebiet des Bakony-Gebirges durch. Eingehendere Untersuchungen und regelmässige Aufzeichnungen wurden von ihm Jahre 1979. vorwiegend im Innenteil von Zirc bzw. an deren Randgebieten unternommen. Da die Vogelwelt des Hoch-Bakony-Gebirges nur in wenigen Schriften bekanntgegeben wird, hält er die Mitteilung seiner Beobachtungen für wichtig. Insgesamt konnte er 59 Arten beobachten, von diesen sind die Angaben, die sich auf den Trauerschnäpper /*Muscicapa hypoleuca*/, auf den Fichtenkreutzschnabel /*Loxia curvirostra*/, auf den Zwergschnäpper /*Muscicapa parva*/ und auf die Heckenbraunelle /*Prunella modularis*/ beziehen, interessant.